स्त्रियांच्या अलंकारांमागील शास्त्र
(कंठभूषणांपासून मेखलेपर्यंतचे अलंकार)

अनुक्रमणिका

(काही वैशिष्ट्यपूर्ण सूत्रे (मुद्दे) '*' या चिन्हाने दर्शवली आहेत.)

- मनोगत ८
- ग्रंथाविषयी सूक्ष्म-जगतातील 'एक विद्वान' यांनी केलेले भाष्य ९
- 'सूक्ष्म' या शब्दाच्या संदर्भातील काही संज्ञांचा अर्थ १२
- ज्ञान-प्राप्तकर्त्या अन् सूक्ष्म-चित्रकार साधकांचा परिचय १५

१. मंगळसूत्र (सौभाग्यालंकार) १७

* महत्त्व १७
* स्त्रीला धर्म, कर्तव्य आणि नियम यांची जाणीव होणे १७
* सतत शिवस्वरूप पतीरूपाचे भान जागृत रहाण्यासाठी मंगळसूत्राचे प्रयोजन १७
* सर्वांत जास्त प्रमाणात ईश्वरी तत्त्व आकृष्ट करणारा अलंकार १८
* कंठमणी-मंगळसूत्राची आवश्यकता १९
* मंगळसूत्राची लांबी किती असावी ? २०
* मंगळसूत्रातील वाट्या गोल अन् वेलवीण नसलेल्या का असाव्यात ? २०
* मंगळसूत्रातील काळ्या मण्यांचे दोन पदर असण्यामागील भावार्थ २२
* आसुरी शक्तींच्या त्रासांमुळे मंगळसूत्र वाढवणे २८
* सोन्याच्या साखळीपेक्षा मंगळसूत्र घालणे अधिक उपयुक्त का ? ३०

* विधवांनी मंगळसूत्र का घालू नये ?	३१
* पुरुषांनी मंगळसूत्र घालण्याची पद्धत का नाही ?	३२
२. हार	३३
* महत्त्व, हारांच्या लांबीनुसार वेलवीण आणि त्यामुळे होणारे लाभ	३३
* विविध प्रकारच्या हारांच्या संदर्भात केलेले सूक्ष्म-ज्ञानविषयक प्रयोग	३५
३. साखळी	४४
* सोन्याच्या साखळीचे महत्त्व आणि सूक्ष्म-ज्ञानविषयक चित्र	४४
४. मोत्यांची माळ	४४
* मोत्यांच्या माळेच्या आकारानुसार तिच्यातील चैतन्य, आनंद आणि शांती यांचे प्रमाण	४४
* मोत्यांच्या माळेचा स्त्री अन् पुरुष यांच्या कुंडलिनीचक्रांतील वाईट शक्तींच्या स्थानांवर होणारा परिणाम	४५
* मोत्यांच्या माळेच्या संदर्भात केलेले सूक्ष्म-ज्ञानविषयक प्रयोग	४५
५. गळ्यात घालावयाचे इतर अलंकार	४६
६. कटीसूत्र (कमरपट्टा)	४६
* महत्त्व आणि लाभ	४६
* वासनेच्या उद्दिपनावर बंधन	४६
* देहात चैतन्यलहरींचे सतत संक्रमण होणे	४७
* शरिरातील काळी शक्ती नष्ट होऊन वाईट शक्तींपासून रक्षण	४७
* कटीसूत्र सूक्ष्मातून घालून केलेले सूक्ष्म-ज्ञानविषयक प्रयोग	४९
७. मेखला	५१
* महत्त्व * मेखलेच्या संदर्भात केलेले सूक्ष्म-ज्ञानविषयक प्रयोग	५१

८. छल्ला ५५

९. आचार धर्मानुसार अलंकार त्या त्या स्थानीच घालण्यामागील
महत्त्व विशद करणारे सूक्ष्म-ज्ञानविषयक प्रयोग ६२

१०. अलंकारांशी संबंधित देवता, देवतेचा कार्यरत होणारा भाव,
अलंकार परिधान करणाऱ्यातील आणि पहाणाऱ्यातील भाव ७३

११. आध्यात्मिक त्रास असणारे आणि नसणारे जीव यांना अलंकार
परिधान केल्यामुळे तारक अन् मारक स्तरांवर होणारा लाभ ७४

१२. विविध अलंकारांमुळे जिवाला येणाऱ्या अनुभूतींचे प्रमाण ७४

मनोगत

स्त्रीने मंगळसूत्र घातले की, तिला पातिव्रत्याचे सतत स्मरण राहून तिचा मातृभाव जागृत रहातो. ठुशी, लक्ष्मीहार यांसारख्या अलंकारांमध्ये स्त्रीलावण्य अधिक खुलून उठते. हिंदु संस्कृतीचे भूषण असलेले अलंकार न केवळ स्त्रीची शोभा वाढवतात, तर तिला आचारधर्मपालनाची उत्तम संधीही प्राप्त करून देतात. सध्याच्या कलियुगात व्यक्तीच्या सात्त्विकतेची पातळी घसरत असतांना हिंदु धर्मातील आचारपालनामुळे ती टिकवून ठेवणे सहज शक्य होते. मुळातच स्त्री पुरुषांपेक्षा अधिक भावनाशील असल्यामुळे पुरुषांपेक्षा स्त्रियांना वाईट शक्तींचा त्रास होण्याची शक्यता अधिक असते. यासाठी हिंदु धर्माने पुरुषांपेक्षा स्त्रियांना अधिक अलंकार प्रदान करून त्या माध्यमातून स्त्रियांचे वाईट शक्तींपासून रक्षण होण्याचा मार्ग सांगितला आहे. स्त्रियांनी विविध अलंकार धारण करण्याचे महत्त्व प्रस्तूत ग्रंथात केलेल्या शास्त्रीय विवेचनातून कळेल.

विविध अलंकार धारण केल्यावर ईश्वरी तत्त्व कसे ग्रहण होते, व्यक्तीचा आध्यात्मिक त्रास कसा न्यून (कमी) होतो इत्यादींविषयीची सूक्ष्म-स्तरावरील प्रक्रिया उलगडणाऱ्या , सूक्ष्म-ज्ञानविषयक प्रयोगांचा अंतर्भावही ग्रंथात केला आहे. एखादी गोष्ट नुसती सांगण्यापेक्षा प्रयोगाद्वारे सिद्ध झाली, तर आपला लगेच त्या गोष्टीवर विश्वास बसतो. अलंकारविषयक प्रयोगांतून काढलेले निष्कर्ष हे अलंकारविषयक शास्त्रीय विवेचनाशी सुसंगतच ठरले आहेत. त्यामुळे साहजिकच अलंकारशास्त्राविषयी श्रद्धा वाढायला साहाय्य होते. या सूक्ष्म-ज्ञानविषयक प्रयोगांचे विवेचन करतांना आरंभीला आम्ही त्या त्या अलंकाराचे छायाचित्र दिले आहे. वाचकांनी त्या छायाचित्राकडे पाहून प्रयोग स्वतः करायचा प्रयत्न करावा, म्हणजे छायाचित्राकडे पाहून चांगले कि त्रासदायक वाटते अथवा एखादी अनुभूती इत्यादी येते का, ते पहावे आणि त्यानंतरच पुढील भाग वाचावा. यामुळे वाचकांचा सूक्ष्मातील अभ्यास होऊन अलंकार विकत घेतांना ‘तो सात्त्विक कि तामसिक आहे’, हे ओळखता येण्यास साहाय्य होईल.

या ग्रंथाच्या वाचनाने अलंकारधारणाचे महत्त्व लक्षात येऊन अलंकाररूपी अमूल्य ठेवा देणाऱ्या हिंदु धर्माची महानताही लक्षात यावी, हीश्रीगुरुचरणी प्रार्थना ! – **संकलक.**